

ACC. N:R M. 14633:1-9.

Landskap: Öland ..... Upptecknare: Fritz Carlsson, Uby, Skäddir
Härad: Mönklaby ..... Berättare: " " " "
Socken: Hultvstad ..... Berättarens yrke: f.d. hem. ägare
Uppteckningsår: 1958 ..... Född år 1881 i Stenåsa

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

I meddel. s. 1-9.

LwF 109

Före besökskiftet, fanns en bysmed i de flesta byar. Byalagen ägde somidjan, bland konfir-
männen inlyckte folkkost, samt systemjäck.
och dagspenning efter tidens pris, kunde
nägot högre än vanliga grovarbetare.
Något kontrakt mellan bysmeden och byalaget
har ej förekommit här de senaste 75 åren.
Här i byn Mby fanns en bysmed, som kom hit till
byn 1881, och övertogs som av byalaget om att bli by-
smed, och arbeta i hvar vardags bysmedja, som
skulle underhållas av byalaget. På vintern, när
jordbruksarbetet skulle börja, fick bönderna i tus
efter som de annåt sig bönderna i somidjan
och få det arbete utfört som de behövde. Det här-
daste arbetet såsom "sluggning" fick de, och
den arbetaren som skulle vara bysmeden behjälplig
sjuka utföra. Då skulle arbetarna påläggas
1/2 byrå till. (Bo bilar) Skenor skulle omläggas

på vagnskjulet. Karaffimmar skulle smidas
 eller väskas. Ätt böndligt lagas. Gångjärn
 smidas, och ätt smiddsarbete utföras, så man
 var rustad för sommararbetet. Posten hölls
 alltid av den bonde som "var i smedjan".
 Där kunde taga en eller flera dagar, beroende på
 hur mycket som skulle göras. Ibland blev det
 än "sko en vagn" = göra samt smida till en vagn.
 eller kanske till på kälkan. När den bonden blev
 färdig med sitt arbete fick den andre, som
 hade tingat, komma och göra sitt smide
 och så vidare för andra. Tills - som var som
 skämtsamt sade - jag fick alla bönderna i
 jorden. = att de kommit bägja jordbruksarbetet.
 Bönderna i byn hade förtärligt än få sitt arbete
 utfört. Då de ju ågde smedjan. I övrigt fick
 smeden arbeta även åt bönder från andra
 byar som inte hade smedja, eller bysmed.

om man hade en bysmed, som kunde
 utföra alla sorters smidesarbete. Därmed man sig
 alltid till henne. Jag minns emellertid att vi
 köpte knivar, av en smed från Örsby Gård
 socken som sålde ut en ringvandrabild för-
 = bägare. Dessa knivar användes vid slag och lagning
 och var av mycket god beskaffenhet.
 En skicklig smed kunde fastän han var bysmed
 i en by och tilläta till medgar-smede att han
 hel socken. särskilt då, vissa specialarbeten.
 Bysmeden hade oftast en liten jordbruk. Så han
 kunde föda en häst och en, eller två kor. Detta
 skatte han ej för sommaren, då det gjordes så
 mycket arbete i sommar. Det var alltid brist på
 på vintern. Det kunde ibland vara smeden
 deltog i böndernas skötselarbete, ävensom
 att skjuta Lakomobilen vid ångtågning
 Den första ångtågningen kom hit år 1890

Smeden var icke kontraktssmeden. Men bönderna i byn hade förtädes rätt än på sitt arbete utifrån. De hade dock ännu nära till smidjan i viss mån här för skulderkan de smidjan, samt lönmedel - administration för sockerbäglar - Juktost, och ost - mjölk. Ostmjölk levererade även av bönder från andra byar. Linn smiddes i här hemma sedan köptes på marknaden. Men i järn affärer var smid smidd endast på beställning.

Arbetsuppgifterna voro desamma för bysmeden och gårdsmeden. Gårdsmeden, som var använd för gårdens behov, kunde se sig - sedan gårdens behov häand - ta emot beställningar från annan här.

Böndernas smiddesarbete bestod mest av reparationer. Skoning av hemmagjorda vapen och kläpdon. Smide som hemindustri förekom endast i mindre omfattning. Någon gång förekom än en smid på vintern

då han var arbetslös² tillverkade Ploggen Hans
från Gångjärn, Skarv, Mörtor, Joni S. av-
-sedda Jän² sammansatta av stjärna källingar
m.m. vilka försändes medels järnfärdande

Smeden kom från någon Smedmästare, der
han fick grundligt lära yrket. Ynglingen
kom från något handverkare, der utfärdade
ofta ärendes yrket. Senicke kontrakterade
Smeden arbetade på dagspenning, arbets-
-tiden var cirka 10 timmar, och han hade alltid
egen bostad. Smeden i Nya hade ingen
Härförke eller gesän, utan den kom bestän-
-de arbetet fick hjälpa till som handräkning
Före år 1900, fördes i Skutervik socken
4 smedjor. Smeden åtnjöt gott anseende.
Han var alltid i utbud till böndernas
gästebud, och sammanträdde med byamannen.
Hans ord vägde tungt på kommunal-

2
 - Stämmorna, och han var ledamot i tällding.
 - Nämnden, men som veterinär etc. var
 han aldrig antild. I hollen tillhörde han
 någon öfvernaturlig förmåga. "Jär vet väl sonen"
 eller en telesän om det man icke var säker på

Under arbetet besmeden alltid skinnkläder
 ämningslunda skinnhölje. Och helgdagar ^{och friska} var han
 blott som övriga väskhållare

I medicus ekonomiska ställning var i allmänhet
 god. Postkontoret bestod av 2 rumm och kök.

Då han aftast hade en mindre jordbruk, hade han
 en hest för hästen, kon och gräsa samt några får

I midjan var inred med vilans karkstela, keppel
 med karkbruk. En bänk med skurid vid
 södra fönstret. En hård, och en bälg, verktygen
 varo olika hammare och släggor samt en

6/ bormaskin (hormajord) Någon förbättring
 av utrustningen förekom i under tiden

som den gammle bonden arbetade smidjan
tills omkring år 1930.

Om hästarna på vintern om bonden
arbetade vid stearinljus, sammalade bönder,
bondsoner och drängar i smidjan, för att
prata bort en stund.

Hunden kräpte själv järnet och stället
efter bondens uppjord roter. Järnet fanns
i olika gökhekar. Järnsrot användes, der
lämpligt sådant fanns på tillgå.

Stooslagari var en av de vackraste arbeten
vid smidjan. Bonden eller hans dräng
fick hålla upp hoven. Den hästen ordligt ledes
fram på. En smäckert tag, slags om över-
= läppen på hästen; med en trädpinne vreds
tagstumpen flera varv, varvid hästen alltid
7/ Ugnade ner sig. På hästen skulle stå i gökhe-
= vatten förkom i här. Med en "verkjärn" verkade

gjordes koren plan. varefter sömmen slogs i
och skon sömmedels blev fastslagen på koren.

8) Eld ländes i ässjan med i öja dränk
Trassli. Vid svettning glödgades ändarna på
de järn som skulle svettas samman, varefter
här slaggning företogs. Vid härning glödgades
järnet och klappades i kallt vatten tills järnet
fick den rätta färgen. Därvid endast sömmen
kunde avläsa korn smycke snjån, stebon, och
eggverktyg, skulle härdes. Hjulting an som
skulle läggas om. portade var snjån tumm
samt svettades samman, glödgades, och lades
om hjulet. och så omedelbart i kallt vatten med
detsamma, då ju det glödgade järnet, annars brändt
upp trätt. När järnet blev kallt, drags det samman
kraftig om hjulet. Oxar skoddes auding
Hästkon och hästkosom häptes i järnaffären
så länge jag minns tillbaka, eller omk. 1890.

Omkring år 1930 - 1940 moderniserades
och tillbyggdes de gamla bysonderna. Eller
klasserades och nya smidesverkstad byggdes.
Alla gamla bysonderna är försatta till de privatpersoner
som använde dem till museum. för förvaring av
gamla saker. I medan innehar fortfarande
en aktad ställning i samhället. De viktigaste
arbetsuppgifterna är numera reparation av
av traktorer och traktorsredskap samt
samt skädmaskiner och tröskmaskiner
Man förfogar i medan över moderna
maskiner för såväl sveitsning som alla
övrigt arbete i smidesbranschen
För tilltän somide användes träskol som borden i själva
medförde, vilka tillverkats vid bärning av bröd i den
9/ omrade ungdom. Träskol köptes i Mörbylånga köping